

Hariduselu

Tööpäev kestis üle kaheksa tunni

(Vt. 10. jaanuari «Võitlevat Sõna»)

Haridustöötajate kongressi avapäeva hommikul alates kella kaheksast liikus hotellist «Rossija» üle Punase väljaku Kremli poole pidev inimeste vool — tuhanded delegaadid ja kongressile kutsutud külalised ruttasid Kongresside Paleesse, et alustada tööd. Veidi nõutuks tegi, et lisaks Kremli väravale ja Kongresside Palee peasissekäigule tuli oma õigust kongressi tööst osa võtta tähtsada mandaadi ettenäitamisega ka iga kord saali sisenedes.

Eesti delegatsioonile ettenähtud kohad paiknesid saali vasakpoolse tiiva tagumistes ridades, vahetult meie ees murelikud tumedasse riidetunud armeenlased, mõttekaaslased Leedust seevastu saali parempoolses servas esiridades.

Täpselt kell kümme kuulutas Riikliku Hariduskomitee esimees G. Jagodin kongressi avatuks. Ta teatas, et 5100 kongressile valitud delegaadist on kohal 5022. Üleliidulistele suurfoorumitele harjumuspärasel presiidiumis võtsid meie vabariigi esindajate-na kohad sisse Hariduskomitee esimees Väino Rajangu ja Vändra keskkooli õpetaja Enn Nurk. Kohalolevatest NLKP Keskkomitee liikmetest pöördus osavõtjate poole tervitusega keskkomitee sekretär V. Medvedev. Nähtavasti oli paljudele kohalolijale pettumuseks, et avamisel ei viibinud M. Gorbatšov ega N. Rõžkov. Hiljem teatati, et peasekretär põeb grippi, äsja Armeenias naasnud peaminister osales aga kongressi töös kolmandal päeval.

Poolteisetunnise põhiettekande «Humaniseerimise ja demokratiseerimise kaudu hariduse uue kvaliteedi-

ni» esitas komitee esimees G. Jagodin. Oma esinemise alguses kutsus ettekandja kongressist osavõtjaid üles arutama pedagoogikateadlaste ja haridusüldsuse ettevalmistatud projekte hariduse kõigi lülide uutmiseks avameelses, asjalikus ja konstruktiivses meeleolus. G. Jagodin rõhutas et ka meie maal tuleb saavutada harituse kultus. Vundament, millele saame rajada tuleviku hariduspüramiidi, on üldhariduskool. Seepärast tuleb just üldhariduskoolis elku viia revolutsioonilised uuendused, mis puudutavad nii hariduse struktuuri kui ka sisu. Kavas on rakendada kolmeastmelist kooli, kusjuures iga astme lõpus peab õpilane valmis olema järgmisel astmel edasi õppima. Tuleviku koolis ei tohi ükski õpilane kaotada oma nägu, selleks on aga vaja õppetööd diferentseerida vastavalt õpilaste individuaalsetele kalduvustele, luua koolide mitmekesisus, tagada õppeplaanide ja -programmide paindlikkus ning õpetamis- ja kasvatusmeetodite paljususe. Edasi peatus ettekandja õpikute ja õp-pekirjanduse probleemidel. Suund võetakse mitmete paralleel(aine)õpikute väljaandmisele, mille hulgast aineõpetajal võimalus meelepärast valida.

Väga tõsiselt pidas esimees õpetajate ettevalmistamise ja nende tööga seotud probleeme. Vaatamata sellele, et igal aastal valmistatakse ette üle 200 000 õpetaja, ei jätku neid ikka ning õpetaja tööle satub juhuslikke inimesi. Nende hädade põhjusteks on õpetaja madal prestiiž ühiskonnas ja madal sotsiaalne

staatus. Vaatamata mõni aasta tagasi toimunud palkade tõstmisele, on õpetaja töötasu (197 rub. kuus) siiski madalam riigi üldi-

sest keskmisest.

Teravalt kritiseeris ettekandja pedagoogikateadust, mis on ajast maha jäänud ja lapsekaueks muutunud. Kõige selle tulemusena kasvatame lasteaiast alates kuulekaid, kuid initsiatiivituid ja ühenäolisi kodanikke. Rääkides isiksuse kujundamisest, pidas ettekandja väga tähtsaks ühiskonna- ja humanitaarteaduslikele õppeainetele uue sisu andmist.

Meeldiv oli kuulda ettekande seda osa, kus väideti, et hariduse andmist ja kasvatust ei saa lahutada rahvuslikust kultuurist ning seepärast tuleb igati toetada rahvusvabariikide õppeasutuste õiguste laiendamist rahvuskultuuri ja -keeles ning ajaloõpetamise täiustamisel. Samas ei saanud üleliidulise komitee esimees läbi kriitikata Balti liiduvabariikide mõnes kõrgkoolis ühiskonnateaduste õpetamisel kavandavate muudatuste vastu ja Armeenias ning Baltikumis kooliõpilaste käes nähtud loosungite suhtes, mille sisu lapsed ise ei mõistvat.

Oma ettekande teise poole pühendas G. Jagodin sõjalise algõpetuse ja kehalise kasvatus ümberkorraldamise vajadustele, ametikoolide ja kõrgemate õppeasutuste probleemidele ning ühiskondlike organisatsioonide autoriteedi kahanemise põhjustele noorte seas.

Peatudes koolinoorte kehvalt tervisel, nägi esineja põhiliste põhjustena ülekoormatud õppeplaanid ja -programme, aga ka õpetajate kultuuritust, madalat kutse-eetikat ning meditsiinilist harimatust.

Lõpuks peatus ettekandja haridusasutuste materiaalbaasi küsimustel. Esitatud pilt oli väherõomustav. Hariduse jaoks tehtavad eraldised rahvatulust on meie maal protsentuaalselt ligi kaheksa korda väiksemad kui Ameerika Ühendriikides, 1988. a. jäi kasutamata miljard rubla hariduse materiaalbaasi edendamiseks ettenähtud kapitaalmahutusi, XX sajandi lõpul õpetame veel lapsi koolides, kus puudub veevärk, kanalisatsioon või elektrivõrk, ja lõpuks — 300 000 õpetajat korterijärjekorras — kas ei muuda see tõsiselt, eriti kui kõlama ei jäänud erilist optimismi olukorra kardinaalseks muutmiseks lähitulevikus.

Tehes kokkuvõtet, peab siiski ütleva, et vaatamata mõtlemapanevale lõpuosale ja ka sellele, et ei olnud juttu hariduse väärtustamisest, jättis ettekande hea mulje. On näha, et NSV Liidu hariduselu tippjuht on radikaalsete uuenduste pooldaja, näeb paljudele probleemidele lahendust vabariikide ja regioonide haridusautonoomia suurendamises, hariduse alternatiivsuse, paindlikkuse ja rahvuslikkuse tagamises.

Kongressi esimese tööpäeva teine pool kuulus sõnavõtteudele, mis kokkuvõttes valmisid pettumuse, sest G. Jagodini eeldatud konstruktiivsust reas sõnavõttudes ei olnud. Juba esimeste sõnavõtteude järel sai selgeks ka saali hoiak: kui räägitav ei meeldinud või ei saadud sellest aru, siis ka ei kuulatud, ning vähe sellest — hakati kõnelejat segama, vaatamata istungit juhtanud G. Jagodini manitsustele. Mõtlemapanev on, et selline saatust tabas mitmeid esinejaid teadusringkondadest.

Eredama mulje jättis vahet Nõukogude Lastefondi juhatuse esimehe A. Lihhanovi murest kantud esinemine laste tuleviku pärast meie maal. Lõviosa oma sõnavõtet pühendas ta Arme-

VÕITLEV SÕNA

nia maavärina läbi kannatada saanud laste abistamise korraldamisele. Ta tegi ka ettepaneku annetada ühe konkreetse kooli taastamiseks Armeenias. Ette rutates võib öelda, et üleskutse langes viljakasse pinda — viimase kongressi tööpäeval teatati, et delegaadid ja külalised annetasid kokku üle 46 000 rubla. A. Lihhanov teatas, et Lastefond esitab kongressile arutada Laste Oiguste Konventsiooni projekti.

Meelde jäi Gruusia delegaadi — Eksperimentaalse Pedagoogilise Teadusliku Tootmiskondise peadirektori S. Amonašvili esinemine. Ta alustas väitega, et lapsed vajavad kaitset õpetajate, meie pedagoogika ja suhtumise eest, sest laste tuhandeid eeldusi praegune pedagoogika ei arenda, vaid teeb kõik selleks, et need esile ei tuleks. Edasi väitis sõnavõtja, et rahvuskooli olemust ei määra sugugi ainult õppekeel koolis, vaid enam see, kas Gruusia koolis valitseb heas mõttes gruusia vaim, Läti koolis läti vaim jne. Elevust tekitas tema seisukoht, mille kohaselt õpetaja on meie ühiskonnas tihti hirmutatud — teda ahistavad ajast ja arust eeskirjad, hirm järjekordse inspekteerimise ees jne. S. Amonašvili kutsus pedagoogikateadust üles laskuma pilvest alla maapeale klassides istuvate õpilaste juurde.

Esimese tööpäeva viimase töötunni alguses sai sõna meie esindaja, TRÜ dotsent Peeter Kreitzberg. Sõnavõtte teksti olid eelnevalt arutanud delegatsioon liikmed nii Moskvasse sõidul kui kongressieelsel päeval. See sisaldas kõiki meie tähtsaid seisukohti — vajadust hariduselu demokratiseerida ja täpsustada kõigi tasandite kompetentsi hariduselu juhtimisel, hariduselu pideva uuendamise põhimõtteid, hariduse sisu probleemiatika ja hariduse rahvuslikkuse küsimusi. Kahjuks ei olnud selline küsimuste teaduslik (Järg 4. lk.)